

*Ковальчук Олександр Петрович
Табачук Євгенія Валеріївна
Ломакін Андрій Юрійович*

Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського, Київ

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ЕКІПАЖАМИ ТА ПІДРОЗДІЛАМИ БРИГАДИ ТАКТИЧНОЇ АВІАЦІЇ (ВИНИЩУВАЛЬНОЇ) ПІД ЧАС УРАЖЕННЯ НАЗЕМНИХ (МОРСЬКИХ) ОБ'ЄКТІВ ПРОТИВНИКА В СТАБІЛІЗАЦІЙНІЙ ОПЕРАЦІЇ ОПЕРАТИВНОГО УГРУПОВАННЯ ВІЙСЬК (СИЛ)

У статті розглянуті питання управління підрозділами бригади тактичної авіації (винищувальної) під час ураження наземних (морських) об'єктів противника у стабілізаційній операції оперативного угруповання військ (сил). Розглянуті елементи системи управління бригади тактичної авіації та особливості застосування винищувачів по наземним цілям за допомогою цілевказань від передових авіаційних навідників.

***Ключові слова:** бригада тактичної авіації, наземні цілі, передовий авіаційний навідник, бойова підготовка*

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. В даний час авіація Збройних Сил України (ЗСУ) не тільки потребує модернізації наявних літальних апаратів, а й нарощення авіаційного парку в цілому. Не достатня кількість одиниць штурмової авіації змушує керівництво Повітряних Сил Збройних Сил України (ПС ЗСУ) застосовувати винищувальну авіацію для не притаманних їм завдань у рамках авіаційної підтримки військ, що дає змогу адекватно реагувати на кризову ситуацію в районі проведення стабілізаційної операції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. За досвідом антитерористичної операції визначено, що у ЗСУ існує прогалина у системі управління – відсутня автоматизована система управління (АСУ) тактичної ланки [1]. На даний час у ПС ЗСУ проходить процес оснащення пунктів управління стаціонарними та рухомими АСУ “Ореанда-ПС”, яка дозволяє здійснювати наведення винищувачів на повітряні цілі. Проте дана АСУ не дає можливості щодо пошуку, виявлення та розпізнавання екіпажами наземних цілей, що накладає обмеження на застосування винищувальної авіації по наземних цілях. Тому виникає необхідність використання передових авіаційних навідників (ПАН), які є не від'ємною частиною системи управління при виконанні завдань бригадою тактичної авіації, як штурмової, так і винищувальної. Незважаючи на ефективність їх використання, слід враховувати й типові помилки, які ними допускаються не тільки в ході наведення, а й підготовки. [2]

Мета статті. Визначити особливості та обмеження в ході управління екіпажами та підрозділами бригади тактичної авіації (винищувальної) (бр ТА (в)) під час ураження наземних об'єктів у стабілізаційній операції.

Виклад основного матеріалу. Досвід локальних війн та збройних конфліктів [2,3] свідчить, що цілеспрямоване застосування тактичної авіації з використанням високоточних систем зброї, може вплинути на хід і результат операції. Використання винищувачів, типу Су-27 та МіГ-29, які мають високі швидкісні та маневрені характеристики, проте не мають броньованого захисту кабіни, як штурмовик Су-25, в сучасних умовах зіштовхується з певними труднощами. Серед яких, чітко виражений, складний динамічний процес управління, який створює передумови, як для помилкового нанесення удару так і до невиконання завдання в цілому.

При застосуванні бр ТА (в) для ураження наземних цілей визначимо, що вона буде діяти з положення чергування на аеродромі або за викликом по раніше визначеному об'єкту. Авіаційні засоби ураження (АЗУ) обираються в залежності від тактико-технічних

характеристик винищувача та розрахунку старшого штурмана бригади і відповідають потребі по визначеному ступеню ураження. Непорозуміння між екіпажем винищувача та ПАН, винесемо в обмеження, хоча вони достатньо впливають на процес наведення та успішність виконання завдання. Перейдемо до розгляду системи управління бр ТА(в) і основних елементів з яких вона складається. Відповідно до [4] система управління являє собою сукупність функціонально пов'язаних органів управління, пунктів управління і технічних засобів управління.

Тому відповідно до ієрархічної структури управління оперативного угруповання військ (ОУВ) і вертикалі управління під час застосування екіпажу винищувальної авіації приведемо основні елементи системи управління, які будуть задіяні під час виконання завдання:

- командування ОУВ;
- бойова обслуга командного пункту ОУВ;
- бойова обслуга КП бр ТА(в) та група керівництва польотами на аеродромі;
- група бойового управління (ГБУ);
- пункт наведення авіації (ПНА);
- передовий авіаційний навідник (ПАН).

Для здійснення безперервної та чіткої взаємодії між цими елементами, їх необхідно об'єднати єдиною системою зв'язку та/або єдиною автоматизованою системою управління (ЄАСУ), включаючи резервування. Проте найвищий ступінь взаємодії буде досягнуто лише при своєчасному прийнятті рішень, формулюванні чітких та зрозумілих команд управління та їх виконанні. Адже прийняте правильне рішення на виконання бойової задачі, яка засвоєна льотним складом, офіцерами з бойового управління та передовими авіаційними навідниками, раптовий і точний вихід на ціль створюють сприятливі умови для нанесення удару, але не гарантують максимально можливого бойового ефекту спланованої атаки. Остаточний успіх виконання атаки буде залежати від льотного складу та ПАН, на скільки швидко вони встигнуть розібратися і оцінити обстановку що склалася та виконають бойове застосування в дуже короткий період часу.

Використовуючи ПАН під час наведення на наземні цілі [5] виникає інше питання про підготовку самого навідника, який здійснює наведення не звичного Су-25, а МіГ-29 або Су-27. Способи і методика наведення на наземні (морські) об'єкти незмінні, як для штурмової, так і для винищувальної авіації, проте висоти і швидкість будуть відрізнятися, як у застосуванні АЗУ так і у забезпеченні безпеки екіпажу. Одразу слід підкреслити що варіант підвіски АЗУ, який необхідно для забезпечення визначеного ступеня ураження, повинен бути використаний в повній мірі з першого заходу, оскільки другий виконувати, при досить потужній системі ППО противника, заборонено. Повертаючись до параметру "швидкість", здійснення маневру для Су-25 і МіГ-29 з одною градусною мірою крену проте з різними швидкостями буде мати різне позиціонування відносно об'єкту, що обов'язково повинен враховувати ПАН. Розглядаючи різні параметри профілю і маршруту польоту в сукупності з роботою по наземним об'єктам та тактико-технічних характеристик літальних апаратів бр ТА (в) отримуємо багатокритеріальну задачу не тільки для навідника, а й для екіпажу. З чого виникає необхідність проходження курсу бойової підготовки для штурмової авіації екіпажами та підрозділами бр ТА (в) у зв'язці з ПАН, які здійснюють наведення екіпажів штурмової та армійської авіації, та для яких час на усвідомлення команди, орієнтування та прийняття рішення більший ніж при наведенні винищувачів. Тому для досягнення відповідного рівня взаємодії необхідно проводити відповідну підготовку.

Висновки. Для здійснення управління та наведення екіпажів винищувальної авіації на наземні цілі в першу чергу слід враховувати присутність в районі виконання завдання ПАН, який безпосередньо здійснює наведення до візуального контакту або здійснення пуску. Швидкості і висоти при виконанні завдання повинні бути розраховані у відповідності до АЗУ та об'єкту, який уражається під час проведення підготовки екіпажів і ПАНів у ході

бойової підготовки. У відповідності до критеріїв виконання завдання підготовка особового складу повинна бути на відповідному рівні і підтримуватись у відповідності до керівних документів. Для виконання даних критеріїв необхідно під час підготовки екіпажів винищувальної авіації для бойового застосування по наземним цілям використовувати курс бойової підготовки штурмової авіації у питаннях застосування АЗУ по наземним цілям.

Список використаних джерел

1. Застосування досвіду ООС для підготовки фахівців військ зв'язку, радіотехнічного забезпечення, автоматизованих та інформаційних систем : навч. посіб. / К. С. Васюта, О. М. Чекунова, С. А. Макаров та ін. – Х. : ХНУПС, 2019. – 287 с.
2. Мунтян Б.І. Досвід бойового застосування передових авіаційних навідників під час бойових дій в Афганістані / Б.І. Мунтян // Збірник наукових праць Харківського національного університету Повітряних Сил. – 2020. – № 2(64). – С. 33-39. <https://doi.org/10.30748/zhups.2020.64.05>.
3. Єрмошин М. О. Боротьба в повітрі / М. О. Єрмошин, В. М. Федай. Харків : ХВУ, 2004. – 381 с.
4. Довідник з протиповітряної оборони / А.Я. Торопчин, І.О. Романенко, Ю.Г. Даник та інш. – К.: МО України, Х.: ХВУ, 2003. – 295 с.
5. Власенко Р. М. Методика роботи передового авіаційного навідника при управлінні підрозділами армійської авіації / Р. М. Власенко, А. В. Шефелюк, І. П. Мажара // Наука і техніка Повітряних Сил Збройних Сил України. - 2017. - № 2. - С. 71-74. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nitps_2017_2_16.